

6^η Μαρτίου 2015

Πανελλήνια Ημέρα κατά της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού

Σχολικός Εκφοβισμός - Το φαινόμενο «bullying»

Υπήρχαν από πάντα πολλές μορφές βίας και σκληρότητας μεταξύ των παιδιών. Αυτό όμως που φαίνεται ότι έχει αλλάξει και ανησυχεί ιδιαίτερα την εκπαιδευτική κοινότητα και την κοινωνία, είναι ότι η βία έχει μπει στη ζωή των παιδιών με μεγαλύτερη συχνότητα, και με ορισμένα περιστατικά αρκετά ακραία.

Η άσκηση σωματικής, λεκτικής ή μη λεκτικής βίας που εκδηλώνεται **σκόπιμα συστηματικά ή ευκαιριακά** κι έχει πάντα **ψυχολογικό αντίκτυπο**, ονομάζεται «**bullying**».

Το «bullying» ασκείται τότε με τη μορφή **κρυφής βίας** (λεκτικό εκφοβισμό, γκριμάτσες, πειράγματα, κοροϊδίες, καψώνια, βρίσιμο, ειρωνική συμπεριφορά, απειλές, διάδοση φημών, αρπαγή απόκρυψη και καταστροφή αντικειμένων, τότε με τη μορφή του **κοινωνικού εκφοβισμού** (στέρηση φίλων και περιθωριοποίηση, αποκλεισμό του παιδιού από την συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες, παρέες, παιχνίδια κ. α) και τότε με περιστατικά **ακραίας βίας** (συγκρούσεις με ρατσιστικά ή άλλα χαρακτηριστικά, χτυπήματα, σπρώξιμο, σεξουαλική παρενόχληση, χειρονομίες).

Τις περισσότερες φορές η άσκηση βίας διευκολύνεται και ενισχύεται λόγω ανωνυμίας μέσω διαδικτύου, (**cyberbullying**) με τοποθέτηση υλικού στο internet χωρίς τη συγκατάθεση του άλλου, με διάδοση φημών, εκβιασμό, συκοφαντίες, με αποκάλυψη μυστικών, κακοήθη sms και mail με σεξουαλικά υπονοούμενα σε σχέση με ταυτότητα ή προτίμηση.

Ο σχολικός εκφοβισμός, προέρχεται από άλλα παιδιά, συνήθως της ίδιας ηλικίας και αποτελεί μορφή επιθετικής συμπεριφοράς, που εμφανίζεται κυρίως στη σχολική πραγματικότητα, με σοβαρές επιπτώσεις για την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου και τη διαδικασία της μάθησης.

Το bullying είναι αναπόσπαστο κομμάτι της βίας και της παραβατικότητας που εμφανίζεται στις κοινωνίες. Τα παιδιά θύματα και το παιδί θύτης, αντανακλούν το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο στον μικρόκοσμο του σχολείου. Γι αυτό τόσο η στάση όσο και η συμπεριφορά τους υποδηλώνουν και αναπαράγουν ό, τι καλλιεργεί το οικογενειακό σχολικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Τα παιδιά, όπως τονίζει ο **Συνήγορος του Παιδιού**, «δεν απειλούνται τόσο από τη βία που προέρχεται από συνομηλικούς τους, όσο από την αδυναμία των ενηλίκων να τους παρέχουν την αναγκαία παρουσία, συμμετοχή, υποστήριξη, διαπαιδαγώγηση, ασφάλεια και προστασία. Επικίνδυνη είναι και η αποσιώπηση ή η σιωπηλή ανοχή στη βία.

Σε πολλά κράτη μέλη της Ε. Ε έχουν λάβει μέτρα για την πρόληψη της βίας στα σχολεία. Σε χώρες όπως η Ολλανδία η Σουηδία και η Γερμανία η κάθε σχολική μονάδα έχει πρόγραμμα για τον έλεγχο της βίας. Οι μαθητές έχουν ενεργή συμμετοχή και σε ορισμένες περιπτώσεις τους δίνονται αυξημένες ευθύνες.

Στην Ελλάδα, η καταπολέμηση του εκφοβισμού στα σχολεία αποτελεί βασική προτεραιότητα του Υπουργείου Παιδείας, και είναι σαφές ότι καμία μορφή εκφοβισμού δεν θα πρέπει να γίνεται ανεκτή.

Σύμφωνα με το υπ αριθμ. 15653/Γ7/14-2-2012 έγγραφο του Υπουργείου, στο πλαίσιο πρόληψης και προαγωγής της υγείας στα σχολεία μέσω των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας, προχώρησε στην σύνταξη συμφώνου συνεργασίας «για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δράσεων με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών στο σχολείο» με το Επιστημονικό Σωματείο υπό την επωνυμία «Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου» (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.)

Από το 2013, σύμφωνα με το υπ. αρ.πρωτ.195630/Γ1/19-12-2013 του ΥΠΟΠΑΙΘ, λειτουργεί **Παρατηρητήριο για την Πρόληψη της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού**. Το Παρατηρητήριο έχει ως αποστολή το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, την ταυτοποίηση, τη μελέτη και τη διοχέτευση προς διαχείριση σε πιστοποιημένους φορείς περιστατικών σχολικής βίας και εκφοβισμού.

Σύμφωνα με την υπ αριθμ. πρωτ. 187363/ΓΔ4/19.11.2014 εγκύκλιο, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, προχωρά στην υλοποίηση του προγράμματος του «**Κοινωνικού Σχολείου**» που περιλαμβάνει δέσμη δράσεων και εκδηλώσεων, οι οποίες εντάσσονται στο σύνολο του σχολικού προγράμματος, απευθύνονται σε ολόκληρη τη σχολική κοινότητα, με σκοπό την προαγωγή της υγείας και της ποιότητας της ζωής των μαθητών/τριών της σχολικής κοινότητας, με την ενεργό συμμετοχή εκπαιδευτικών και γονέων.

Το Υπουργείο Παιδείας, επιπλέον, συμμετέχει **στο Δίκτυο κατά της βίας στο Σχολείο**, στόχος του οποίου είναι η ευαισθητοποίηση μαθητών, γονέων και ολόκληρης της κοινωνίας σχετικά με το φαινόμενο, και η καθιέρωση της Πανελλήνιας **Ημέρας κατά της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού την 6^η Μαρτίου**.

Στη **Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Φθιώτιδας** στο πλαίσιο των προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων και του κοινωνικού σχολείου, υλοποιούνται κάθε χρόνο από την αρχή της σχολικής χρονιάς, προγράμματα στα σχολεία, με θέμα το σχολικό εκφοβισμό και άλλα εκατόν πενήντα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πολιτιστικών και Αγωγής Υγείας και Αγωγής Σταδιοδρομίας.

Τα προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων αποτελούν ολοκληρωμένες προτάσεις για τον περιορισμό και την πρόληψη της βίας στα σχολεία γιατί στηρίζονται στη δυναμική της ομάδας και στη συνοχή της καθώς στο κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας που αναπτύσσεται μέσα σε αυτή.

Επιπλέον οι **Υποστηρικτικές δομές της Δ.Δ.Ε Ν. Φθιώτιδας**, (ο Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων, το γρ. Σχολικών δραστηριοτήτων και το γραφείο ΚΕΠΛΗΝΕΤ) σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και πρόσωπα, οργανώνουν ομιλίες σε μαθητές γονείς και εκπαιδευτικούς, για θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, cyberbullying, παραπλάνησης και παρενόχλησης στον κυβερνοχώρο γενικότερα, αλλά και πρακτικές πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου.

Η 6^η Μαρτίου με τις δράσεις κατά της βίας σε όλα τα σχολεία της Φθιώτιδας, είναι η αφορμή να συνειδητοποιήσουμε το μέγεθος του προβλήματος, να παραδεχτούμε τις παραλείψεις και τα λάθη μας κάνοντας την αυτοκριτική μας, είναι η αφορμή να κινητοποιηθούμε όλοι και να πιστέψουμε στην αξία και τη δύναμη που έχει η πρόληψη και η προαγωγή της υγείας στο σχολείο.

Είναι η αφορμή να κάνουμε χρήση της μεγάλης δύναμης που έχουμε οι εκπαιδευτικοί, γιατί μετά την οικογένεια είμαστε οι μόνοι που μπορούμε μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες να μιλήσουμε τα παιδιά στις αξίες της ζωής, ενθαρρύνοντάς τα στην καλή συμπεριφορά και το σεβασμό για τον πλησίον, αποτελώντας εμείς το ζωντανό παράδειγμα, για να έχουμε κλίμα κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης μέσα στα σχολεία μας.

Μπορούμε να βοηθήσουμε τους μαθητές/τριες να καθορίσουν τα προσωπικά τους όρια και τα επίπεδα αντοχής τους, γιατί μόνο έτσι μπορούν να τα υπερασπιστούν. Να τους μάθουμε ότι πρέπει **να σπάνε τη σιωπή** και να μπορούν να μιλήσουν για τα περιστατικά βίας που συμβαίνουν στο σχολείο τους, στα οποία μπορεί να είναι θύματα ή μάρτυρες.

Να τους πούμε ότι έχουν δικαίωμα να ζητήσουν βοήθεια, από τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς ή τους συμμαθητές τους, έτσι ώστε να αντιμετωπίζουν και να σπάνε την επιθετικότητα των άλλων παιδιών.

Να σχεδιάσουμε σε κάθε σχολείο πολιτικές κατά του εκφοβισμού, καθώς και στρατηγικές για την αντιμετώπιση της παρενόχλησης, παρέχοντας ολοκληρωμένη πρόληψη και ασφάλεια.

Είναι ανάγκη περισσότερο από ποτέ να στηρίξουμε τα παιδιά γιατί μπορούμε να επηρεάσουμε τις στάσεις, τις σκέψεις, τα αισθήματα τις πράξεις και τις συμπεριφορές τους.

Όλοι μαζί, γονείς και εκπαιδευτικοί είναι σημαντικό να έχουμε ενημέρωση και να διερευνούμε προσεκτικά τα φαινόμενα βίας όταν τα υποψιαζόμαστε.

Ο εκφοβισμός στα σχολεία μας θα πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη και να αντιληφθούμε ότι δεν είναι κανονικό μέρος της ανάπτυξης του εφήβου, αλλά μπορεί να καταστρέψει τη ζωή.

Τα παιδιά δικαιούνται να ζουν και να εργάζονται σε ένα σχολικό περιβάλλον που τους παρέχει ασφάλεια, ηρεμία και σεβασμό, γιατί η παραβίαση των δικαιωμάτων ακόμη κι όταν γίνεται από συνομηλίκους, προκαλεί μεγάλη ψυχική οδύνη.

Καλούμε όλους τους εκπαιδευτικούς, σε όλα τα σχολεία της Β/θμιας Εκπ/σης του Ν. Φθιώτιδας, να προγραμματίσουν δράσεις στις 6^η Μαρτίου, που θα προωθούν τις αρχές της ισότητας και της δημοκρατίας, την ανοχή στο διαφορετικό, καθώς και το σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων με σκοπό τον περιορισμό και την πρόληψη της βίας στο σχολείο.

κ. Παπαγιαννοπούλου Πολυξένη,

Υπ. Σχολικών Δραστηριοτήτων Δ/σης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Φθιώτιδας

Σημαντικοί παράγοντες για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στο σχολείο

1. **Διαμόρφωση σχολικού κλίματος** επικοινωνίας, διαλόγου και εμπιστοσύνης, ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές. Μεγάλη ευθύνη για αυτό έχει ο διευθυντής / η διευθύντρια της κάθε σχολικής μονάδας, που θα πρέπει να δίνει το καλό παράδειγμα, να βρίσκεται κοντά στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, να ακούει τακτικά τις απόψεις τους, να τους εμπνέει και να εγγυάται την ευρυθμία και ευνομία του σχολείου. Το κλίμα επικοινωνίας και διαλόγου θα πρέπει να υποστηρίζεται έμπρακτα και από τους εκπαιδευτικούς μέσα στις τάξεις..

2. **Υπαρξη ξεκάθαρων κανόνων**, που θα συνοψίζονται σε **Σχολικό Κανονισμό**, ο οποίος θα πρέπει να προκύπτει και να εφαρμόζεται μέσα από την επικοινωνία και συνεργασία εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων και να προβλέπει μεταξύ άλλων τους βασικούς τρόπους διαχείρισης βίαιων συμπεριφορών στην καθημερινή σχολική ζωή, αξιοποιώντας όποτε χρειάζεται και τα συλλογικά όργανα της σχολικής κοινότητας.

3. Αξιοποίηση του θεσμού των **μαθητικών συμβουλίων** (15μελών και 5μελών) για την ενίσχυση των διαδικασιών κατανόησης, διαμόρφωσης και τήρησης των σχολικών κανόνων και ανάδειξης των απόψεων των μαθητών.

4. **Υπαρξη σαφούς και αδιάβλητου συστήματος παρακολούθησης** της εφαρμογής των σχολικών κανόνων και της **προστασίας των μελών της σχολικής κοινότητας από οποιαδήποτε απειλή ή άσκηση βίας σε βάρος τους**. Κάθε μαθητής, εκπαιδευτικός και γονέας θα πρέπει να μπορεί να εκφράζει ελεύθερα σχετικά παράπονά του και, εφόσον χρειάζεται, να λαμβάνει εγγυήσεις για την αποτροπή της επανάληψης βλαπτικών συμπεριφορών.

5. **Επαρκής ενημέρωση** των μαθητών και **επικοινωνία στις τάξεις**, σχετικά με την **άσκηση, τον σεβασμό και την προστασία των δικαιωμάτων όλων των μελών της σχολικής κοινότητας**. Ειδικότερα, να γίνονται συζητήσεις και ενημερώσεις σχετικά με την άσκηση της βίας, τους τρόπους που εκδηλώνεται και πώς μπορεί να αποτραπεί με την συνδρομή όλων.

6. **Διεξαγωγή προγραμμάτων και βιωματικών εργαστηρίων βελτίωσης των κοινωνικών δεξιοτήτων και των σχέσεων συνύπαρξης – συνεργασίας**, στα οποία θα μπορούν οι μαθητές να συμμετέχουν εθελοντικά, λαμβάνοντας κατάλληλη εμπύχωση και κίνητρα.

7.Καθιέρωση διαδικασιών **συμφιλίωσης** και **εναλλακτικών κυρώσεων** για τους μαθητές που ασκούν βία, όπως η προσφορά κοινωφελούς εργασίας, με την προϋπόθεση της συναίνεσής τους.

8.Ενίσχυση του ρόλου των **μαθητών** στη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων, ενδεχομένως και μέσα από την δημιουργία **ομάδων φιλίας ή διαμεσολάβησης**, ανάλογα με τις δυνατότητες υποστήριξης αυτών από εκπαιδευτικούς του σχολείου.

9.Ανάπτυξη **υποστηρικτικών μηχανισμών** για την δυνατότητα προσφυγής σε εξειδικευμένους επιστήμονες (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κλπ) της κοινότητας, σε περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαίο, για την επίλυση σοβαρών ζητημάτων που σχετίζονται και με παράγοντες εξωτερικούς του σχολείου (π.χ. προσωπικά ή οικογενειακά προβλήματα).

10.Ανάπτυξη προαιρετικών **ομαδικών δραστηριοτήτων** που ενδιαφέρουν τους μαθητές και βοηθούν στην καλλιέργεια στενότερων δεσμών και σχέσεων συνεργασίας μεταξύ τους (π.χ. ομάδες έρευνας, περιοδικού, ιστοσελίδας, θεατρικής έκφρασης, ραδιοφώνου, εικαστικών, comics, φωτογραφίας, προβολών, αθλητισμού, κ.ά.)

11.Τακτική **ενημέρωση και επικοινωνία με τους γονείς** και ευαισθητοποίησή τους, έτσι ώστε να βρίσκονται κοντά στα παιδιά τους και τους προβληματισμούς τους επικοινωνώντας διαλεκτικά μαζί τους.

12. Συνεργασία ολόκληρης της σχολικής κοινότητας, τόσο σε επίπεδο **σχολικού συμβουλίου**, όσο και μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων ενημέρωσης, συζητήσεων, εκθέσεων κλπ. που θα προάγουν τις ειρηνικές σχέσεις αλλά και την εγρήγορση όλων με απώτερο στόχο την αποτροπή της εκδήλωσης φανερών και αφανών μορφών επιθετικότητας, βίας και εκφοβισμού μεταξύ μαθητών.

Αλήθειες για το bullying

- Δεν έχει πλάκα
- Δεν σε μαθαίνει να αντέχεις
- Ασκείται από κορίτσια & αγόρια
- Ασκείται και από τα καλά παιδιά
- Ασκείται από άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Ασκείται από άτομα με υψηλή αυτοεκτίμηση
- Ασκείται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα

Βιβλιογραφία: (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.) - Συνήγορος του παιδιού – Ρασιδάκη Χριστίνα Ψυχολόγος.